

Ἡ ἀπέραντος μνήμη τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου (Βαλληνδρᾶς Νικόδημος (+) Μητροπολίτης Πατρῶν)

[Ἅγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ἁγ. Νικόδημος Ἀγιορείτης / Ἅγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Θεολογία
και Ζωή / Ὁρθοδοξία και Ὁρθοπραξία](#)

Ὁ ἅγιος Νικόδημος, ὁ Ἀγιορείτης, ὁ ἐκ τῆς νήσου Νάξου, εἶναι γνωστόν ὅτι διέθετεν ἀξιοθαύμαστον μνήμην. Τόσον ἡ συγγραφικὴ του παραγωγή, ὅσον καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀπό στήθους ἀπαγγελία τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων, κατὰ τὰς ἱεράς Ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας, ἐγένετο ἄνετα μέ τὴν βοήθειαν τοῦ πλουσίου θησαυροῦ τῆς ἀπεράντου μνήμης του.

Ἡ ψυχολογία διδάσκει ὅτι ἡ μνήμη εἰς τὸν ἄνθρωπον λειτουργεῖ εἴτε ἐποπτικῶς (συγκρατοῦσα πλεῖστα ὅσα, πού ἀποκομίζει διὰ τῆς ὀράσεως, καὶ ἐντυπώνονται εἰς τὴν συνείδησιν), εἴτε μηχανικῶς ἀπομνημονεύει καὶ ἐνθυμεῖται πολλὰ ἐνδιαφέροντα - ὀνόματα, χρονολογίας, προσευχές κλπ. Κάποια ἄλλα ἀποστηθίζονται ("παπαγαλιστί" ὅπως λέγεται) - ὅπως ὀρισμοί, κανόνες κλπ. - ἀλλὰ μέ κριτικὴν σκέψιν, διότι ἔχουν λογικὴν συνοχὴν καὶ εἰρμόν. Ὑπάρχει δέ καὶ ἡ λεγομένη ἀγχίνους μνήμη, πού συνδυάζει προσφυῶς κάποια ἐξωτερικά καὶ

συμπτωματικά χαρακτηριστικά στοιχεία τῶν ἀπομνημονευομένων ζητημάτων (π.χ. 1789 χρονολογία τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως).

Τοῦ ἁγίου Νικοδήμου ἡ μνήμη εἶναι τόσο εὐρεῖα καί κριτική πάντοτε (ὄχι μηχανική) εἰς βαθμόν ἀπίθανον. Καί θά πρέπει νά ὁμολογήσωμεν ὅτι εἶναι χαρισματική. Δώρημα τέλειον ἄνωθεν καταβαῖνον ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων.

Σπουδαίαν ἀπόδειξιν τῆς ἀκενώτου μνήμης τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου παρέχει πρωτίστως τό ὑπ' αὐτοῦ γραφέν: “Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιον”. Τό ἔγραψεν εὐρισκόμενος εἰς τήν ἐρημόνησον Σκυροπούλαν (ἔναντι τῆς Σκύρου, παρά τήν Εὐβοίαν).

Ἐκεῖ ἐφησυχάζων ἐστερεῖτο ὄχι ἀπλῶς παντός βοηθήματος, ἀπαραιτήτου διά μίαν τοιαύτην συγγραφήν, ἀλλά καί αὐτοῦ τοῦ χάρτου καί τῆς μελάνης, ὅπως ὁ ἴδιος βεβαιώνει.

Ἀφορμήν, διά νά γράψῃ τό “Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιον – περί φυλακῆς τῶν πέντε αἰσθήσεων”, ἔδωκεν εἰς αὐτόν ὁ συγγενής του Μητροπολίτης Εὐρίπου Ἱερόθεος. Τοῦ ἔστειλε μίαν ὠραιότατην ἐπιστολήν καί τόν παρεκάλει νά τοῦ ἀπευθύνῃ, διά τῆς ἐν λόγω συγγραφῆς του, τάς ἀναγκαίας συμβουλευτικὰς παραινέσεις, πρὸς τήν ἀπαραίτητον κατά Χριστόν κατάρτισιν καί τελείωσίν του, μάλιστα ὡς ἐπισκόπου, ὀφείλοντος νά εἶναι πρότυπον κι ὑπογραμμός τῶν πιστῶν κατά πάντα, καί νά εὐαρεστῇ τῷ Θεῷ, ἁγιαζόμενος καί χειραγωγῶν πρὸς τήν ἀγιότητα τό πεπιστευμένον εἰς αὐτόν ποιμνιον τῆς ἐπισκοπικῆς του εὐθύνης.

Ὅταν ἔλαβε τήν ἐπιστολήν ὁ μοναχός Νικόδημος, εὐρέθη πρό διλήμματος. Πῶς εἶναι δυνατόν ἕνας ἀπλός μοναχός νά προσφέρῃ συμβουλὰς πνευματικὰς εἰς ἕνα ἐπίσκοπον; Ἐθεωροῦσε προπέτειαν διά τόν ἑαυτόν του, νά τολμήσῃ νά χαράξῃ κατευθύνσεις ἀγιαστικὰς πρὸς Ἀρχιερέα, ὁ ὁποῖος μάλιστα, δι' ὅσων τοῦ ἔγραψεν, ἦτο φανερόν ὅτι εἶχε τήν αὐτομαρτυρίαν τῆς ἀρετῆς καί τήν συναίσθησιν τοῦ ἀγῶνος τοῦ πνευματικοῦ πρὸς πνευματικὰς ἀναβάσεις τῶν βαθμίδων τῆς χριστιανικῆς “τελειώσεως”.

Μίαν διέξοδον εὕρισκεν ὁ ἱερός Νικόδημος, διά νά ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ συγγενοῦς του ἐπισκόπου καί νά τοῦ γράψῃ τό αἰτούμενον κείμενον.

Μόνον, ἐάν τό αἶτημα τοῦ ἐπισκόπου ἦτο ἐντολή πρὸς τόν ταπεινόν μοναχόν –μόνον τότε- θά ἀπετόλμα νά ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰ κελεύσματα τοῦ ἱεράρχου. Καί ὑπ' αὐτό τό πνεῦμα τοῦ ἀπήντησε, μέ βαθυτάτην ταπείνωσιν.

Ὡς ἦτο ἐπόμενο, ἔλαβε καί δευτέραν ἐπιστολήν, εἰς τήν ὁποίαν ὁ Ἐπίσκοπος γράφει: “Καί πάλιν τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ Νικοδήμῳ, τήν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εὐλογίαν, καί

τήν τῶν ἀρεσκόντων Θεῶ ἐπίτευξιν”.

Καί βεβαίως συνεμορφώθη· καί ἔγραψε τό ἐν λόγῳ ἐξαίρετον βιβλίον.

Αἱ ἀνταλλαγεῖσαι ἐπιστολαί δημοσιεύονται μετά τον πρόλογον τοῦ “Συμβουλαίου ἐγχειριδίου”. Εἶναι δέ τέσσαρες τόν ἀριθμόν, ὅλοι ἀξιοθαύμαστα ὑποδείγματα ἐπιστολικῶν κειμένων περισπουδάστων καί ὑψηλοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου.

Ὁ Ἐπίσκοπος γράφει:

– “Τῷ ὀσιοτάτῳ καί ἐλλογίμῳ ἀνδρί, κυρίῳ Νικοδήμῳ τήν παρά τῆς ἐμῆς ταπεινότητος ἐν ἀγίῳ πνεύματι εὐλογίαν καί χάριν ...

“... Οὐκ αἰσχύνομαι ζητῶν συμβουλὰς· ἐπεὶ ἀσυμβούλευτος ἄνθρωπος πλοῖόν ἐστιν ἀκυβέρνητον, ὡς ἔτυχε ταῖς φοραῖς, τῶν πνευμάτων ἐκδεδομένων, κατὰ τόν μέγαν Βασίλειον. Καί ὅλως, ἱερόν τι χρῆμα ἢ συμβουλή, κατὰ τόν εἰπόντα· γνώμης ἕνωσις, ἀγάπης καρπός, ταπεινοφροσύνης ἀπόδειξις· ἀλαζονεία γάρ δεινή τό μηδενός οἶεσθαι χρῆζειν, ἀλλ’ ἐαυτῷ προσέχειν, ὡς μόνῳ τά κράτιστα συμβουλευσασθαι δυναμένῳ...”.

Καί ὁ μοναχός Νικόδημος ἀπαντᾷ·

–“Τῷ Πανιερωτάτῳ, ἐλλογιμωτάτῳ τε καί Σεβασμιωτάτῳ μοι Δεσπότη, ἀγίῳ Εὐρίπου, κυρίῳ Ἱεροθέῳ, τήν δουλικήν προσκύνησιν.

“... Τί τοῦτο πεποίηκας, ὦ θειότατε – ὦ φίλε μοι Δέσποτα; ... Συμβουλὰς αἰτεῖς καί διδασκαλίαν, ὁ δεσπότης παρά τοῦ δούλου; Ὁ κεφαλῆς τόπον ἐπέχων, παρά τοῦ τάξιν ἔχοντος τοῦ ποδός; Καί ὁ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ταύτῃ ἱεραρχίᾳ τῆς τῶν τελειωτικῶν ἀρχιερέων λαχῶν διακοσμῆσεως, παρά τοῦ τῆς ἐσχάτης λαχόντων τῶν τελειουμένων μοναχῶν;

... Πλὴν, δεδόσθῳ τό μή διδόμενον· καί συγχωρεῖσθῳ τό ἀσυγχώρητον. Ἀλλά ποῦ νῦν παρ’ ἐμοί βίβλοι; ποῦ χάρτης; ... Ἐπειδὴ δέ ἐώρων ἐμαυτόν πιεζόμενον, ἔνθα μὲν τῷ προστίμῳ τῆς παρακοῆς ... ἔνθα δέ τῇ παραβάσει τῆς ἐντολῆς λεγούσης· “τῷ αἰτοῦντί σε δίδου” ... ἐκῶν ... ἀέκων ... εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τῆς σῆς αἰτήσεως ἔνευσα, ταῖς σαῖς θαρρήσας εὐχαῖς ... Κατὰ τήν εἰκόνα τῶν ἀναμυρिकाζόντων ζώων ... εἰς ἐμαυτόν ὡς οἶον τε συστραφεῖς, καί πανθ’ ὅσα δι’ ἀναγνώσεως ἔφθη ἐντυπωθέντα τῷ, κατ’ Ἀριστοτέλη, ἀγράφῳ ἀβακίῳ τῆς ἐμῆς φαντασίας ... ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τό τοῦ Θεοῦ Δαβίδ, “ἅπερ ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυσεν θεῖα λόγια, ὅπως ἂν μή ἀμάρτω (Ψαλ. 118.11) ταῦτά φημι ... τῷ Συμβουλευτικῷ (τοῦτῳ) ἐνεχάραξα ὁ καί ἀποστέλλω τῇ φερωνύμῳ Ἱεροθέῳ ψυχῇ σου ...”.

Λαβῶν δέ καί τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος Ἱερόθεος ἀνταπαντᾷ: “Καί αὖθις τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ

Νικοδήμω, τήν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εὐλογίαν, καί τήν τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ ἐπίτευξιν.

“Υπτίαις μέν χερσίν ἐδεξάμην, γεγονωμένη δέ τῇ γλώττῃ ἀνέγνων, καί εὐθύμῳ τῇ διανοίᾳ ἐπέγνων, τό πρός ἐμέ σου σοφόν καί μελισταγές σου Συμβουλευτικόν... ὧ φίλτατε συγγενῶν μοι Νικόδημε...”.

Ἐπηκολούθησε δέ καί ἄλλη ἀνταπαντητική ἐπιστολή τοῦ Νικοδήμου πρός τόν Ἐπίσκοπον Ἱερόθεον. Τόν εὐχαριστεῖ διά “τά εἰς διατροφήν καί τά εἰς σκέπην σώματος, τά ὄντως δεσποτικά καί φίλτατα δῶρα τῆς πανιερότητός” του (τρόφιμα καί κλινοσκεπάσματα). Καί ἐπιλέγει· “Ἐγώ δέ τοῦ λοιποῦ μυρίας εὐχαριστίας ἀναπέμψω, τῷ τῶν καλῶν ἀπάντων δωτῆρι Θεῷ, μαθῶν ὅτι εὐάρεστον καί ὠφέλιμον ὅπως οὖν ἐφάνη” εἰς τόν ἐπίσκοπον τό Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιόν του (τό ὀνομάζει ἀπλῶς Ἵπομνηστικόν ὁ ταπεινόφρων Νικόδημος).

Ὅρθῶς ἔχει ἐπισημανθῆ ὅτι τό ἔργον τοῦτο τοῦ ἱεροῦ Νικοδήμου εἶναι δημιουργία ἐκ τοῦ μηδενός.

Ὁ συγγραφέας ἀναπτύσσει καί κατοχυρώνει ἀγιογραφικῶς τάς θέσεις του. Καί μέ ἀγιογραφικᾶς μαρτυρίας καί παραπομπάς (ἀπό μνήμης) ἐπιβεβαιώνει τάς παρατηρήσεις του. Μετά μίαν γενικήν καί ἐμπεριστατωμένην ἠθικήν ἀνθρωπολογία, προβαίνει εἰς διεξοδικήν ἐξέτασιν μιᾶς ἐκάστης τῶν πέντε αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώπου. Καί προβαίνει εἰς παρουσίας τῶν ἠθικῶν κινδύνων, πού ἀπειλοῦν τούς μή ἐπαγρυπνοῦντας διά τήν διαφύλαξιν τῆς ἠθικῆς τῶν ἀκεραιότητος, ἀπό ἀμαρτωλῶν προσβολῶν προκαλουμένων ἐκ τῶν πέντε αἰσθήσεων. Τό ἀγιογραφικόν λόγιον “ἀνέβη θάνατος διά τῶν θυρίδων” ἀφορᾷ εἰς τάς πέντε αἰσθήσεις μας, ὡς θυρίδας εἰσόδου ἀντιστοιχῶν πειρασμῶν. Καί τό “Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιον” τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου, εἰς τά εἰδικά κεφάλαια “περί φυλακῆς τῶν αἰσθήσεων” ὑποδεικνύει τούς καθ’ ἕκαστον αἰσθητήριον ἠθικούς κινδύνους· καί ἀντιστοιχῶς τούς τρόπους καί τά ὄπλα τῆς καταπολεμήσεως αὐτῶν.

Τό ἐν λόγω “Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιον” εἶναι ἔργον μιᾶς καταπληκτικῆς μνήμης· ἀλλά βεβαίως καί μιᾶς πλουσίας καί “καθαρᾶς καρδίας”, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπήγαζον “καινά καί παλαιά” θεῖα λόγια καί σωτήρια.

Ὅπως δὴποτε ὅμως ἓνα ἔργον τόσον περιεκτικόν καί τόσον βαθύ, μολονότι ἐγράφη ἀπό μνήμης, εἶναι βέβαιον ὅτι ὀφείλεται ἐν πολλοῖς εἰς τόν θεῖον φωτισμόν τοῦ συγγραφέως του. Δέν θά τό ὀνομάσωμεν θεόπνευστον, διότι ὁ ὅρος αὐτός κυριολεκτεῖται μόνον εἰς τά βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς· ἀλλά θά ὁμολογήσωμεν τό τοῦ Εὐαγγελίου· ὅτι πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ... ἐξάγει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινά καί παλαιά” (Ματθ. 13.52). Καί οἱ “ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου ἀγόμενοι” (Ρωμ. 8.13) καί βιοῦντες τήν ἀγιότητα, διαθέτουν ἐν

τῆ καρδίᾳ αὐτῶν ταμεῖον γνώσεως τῆς ἀληθείας, καί μίαν ἀμεσότητα καί σύνδεσμον ἐπαφῆς μέ τά θεία ρήματα ζωῆς αἰωνίου, φερόμενα διά στόματος καί διά τοῦ λόγου αὐτῶν, ὡς ἀπό πηγαίας μνήμης.

Ὁρθῶς, ἐπομένως, ὑποστηρίζεται – καί ὁμολογεῖται περί τοῦ ἁγίου Νικοδήμου – ὅτι εἰς τά συγγραφικά ἔργα του ὑπῆρξε κένωσις ἐκ βάθους τῶν θησαυρισμάτων τῆς ἀγίας του καρδίας” (Θ.Μ. Διονυσιάτου “Ἅγιος Νικόδημος Ἀγιορείτης”, β΄ ἔκδ. σελ. 164). Ἔτερος δέ συγγραφεύς (Ὁνούφριος Ἰβηρίτης· βλ. αὐτόθι σελ. 157) βεβαιώνει περί τοῦ ἁγίου μας ὅτι· “εἰς τοιοῦτον ἤλασε μνήμης, ὥστε καί ὅλα κεφάλαια ἀπεστομάτιζε τῆς Γραφῆς, ρητῶν ἐδάφιά τε καί σελίδας καί πλείστας μαρτυρίας τε καί γνώμας Πατέρων, ὧν καί τούς τόπους τῶν λόγων καί τόμων ἀνεπισφαλῶς ἐκ μνήμης ἐγίγνωσκε”. Προσθέτομεν δ’ ἡμεῖς ὅτι καί Ἀρχαίων Ἑλλήνων Συγγραφέων ἀποσπάσματα πολλά ἀπό μνήμης παρέθετε.

Καί ταῦτα μέν ἀπό μόνου τοῦ μνημονευθέντος συγγράμματος τοῦ ἁγίου Νικοδήμου “Συμβουλευτικόν ἐγχειρίδιον”, περί τῆς μνήμης αὐτοῦ.

Καταπληκτική ὁμως ὑπῆρξε καί ἡ περί τήν λειτουργικήν ζωήν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν μνήμη τοῦ ἁγίου. Καί ἰδοῦ ὡς χαρακτηριστικόν παράδειγμα ἕνα περιστατικόν τῆς ἀπεράντου μνήμης του. Εἶναι γνωστόν εἰς τό Ἅγιον Ὅρος. Ἐπιμαρτυρεῖται δέ καί ὑπό τοῦ ἀλήστου μνήμης Ἀλεξάνδρου Μωραϊτίδου (βλ. τόμον “Μέ τοῦ βορηᾶ τά κύματα”). Καί ἔχει ὡς ἐξῆς· ἐν ἡμέρᾳ Μεγάλου Σαββάτου, ἐκκλησιαζόμενος εἰς τόν Ναόν τοῦ Πρωτάτου, παρεκλήθη νά ἐκτελέσῃ χρέη ἀναγνώστου, μετά τήν μικράν εἴσοδον. Εἶχεν ὁμως σκοπίμως ἀποκρυβῆ τό βιβλίον τοῦ Τριωδίου· καί ἦτο ἡ ὥρα τῆς ἀναγνώσεως τῶν Προφητειῶν. Ὁ ὑπεύθυνος Τυπικάρης – διά νά τεθῆ ὑπό δοκιμασίαν ἡ περιλάλητος μνήμη τοῦ μοναχοῦ Νικοδήμου – ἀπηυθύνθη πρός αὐτόν διά τήν κάλυψιν τοῦ κενοῦ – καί τόν παρώτρυνε νά ἀπαγγεῖλῃ τά προβλεπόμενα ἀναγνώσματα, τά ὁποῖα σημειωτέον ἦσαν μακρότατα καί πολυάριθμα, κατά τό ἀγιορειτικόν Τυπικόν. Ἀνυποψίαστος ὁ ἅγιός μας ἀρχίζει νά ἀπαγγέλλῃ, τήν μίαν μετά τήν ἄλλην, τάς ὠρισμένας προφητείας, ἀπό στήθους, χωρίς βιβλίον, ὑπό τά ὄμματα καί τόν θαυμασμόν τῶν μοναχῶν, εἰς διάρκειαν μιᾶς ὀλοκλήρου ὥρας, ἄνευ τῆς παραμικρᾶς δυσκολίας ἢ διακοπῆς! Θαῦμα μνήμης! Δῶρον Θεοῦ ἀναμφιβόλως. Καί καρπός τοῦ ζήλου καί τῆς λιπαρᾶς μελέτης τῶν λειτουργικῶν κειμένων ὑπό τοῦ ἁγίου· καί τῆς οἰκειώσεως αὐτοῦ μέ τά ἐν τῷ ναῷ τελούμενα καί ψαλλόμενα καί ἀναγινωσκόμενα.

Συνιστᾶται βεβαίως, ὡς ἀσφαλέστερον, τό ἀπό διφθέρας ψάλλειν καί ἀναγινώσκειν τά ἱερά κείμενα. Ἀλλά οἱ ζηλωταί ἐργάται τῆς Ἐκκλησίας ἀποκτοῦν πολλάκις ἱκανήν οἰκειώσιν πρός τά ἱερά κείμενα. Ὅχι διά νά τά διατρέχουν ἀσυναισθήτως, χωρίς ψυχικήν συμμετοχήν, καταβροχθίζοντες πολλάκις λέξεις καί φράσεις τοῦ κειμένου, ὅπως πολλάκις συμβαίνει, ἀλλά διά νά ἐκχύνεται καρδία καί

γλώσσα εἰς αὐθόρμητον “ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ” πρὸς τὸν Θεὸν λατρείαν.

Ὅσοι καὶ εἰς τὰς ἡμέρας μας ἔχουν τοιαύτην οἰκείωσιν, μικράν ἢ μεγάλην, πρὸς τὰ ἱερά κείμενα τῆς λειτουργικῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας μας, μποροῦν νὰ κατανοήσουν τὸ θαῦμα τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου.

Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, κατὰ τὸ Ἀριστοτελικὸν λόγιον· “οὐδὲν ἐν τῷ νοί, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει” ἢ ἀποθησαύρισις εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου τόσοσιν πλούτου ἀγιογραφικῶν, ἀγιοπατερικῶν, θεολογικῶν καὶ ἐν γένει ἐκκλησιαστικῶν κειμένων ἐξηγεῖ τὴν ἀνεσιν τῆς ἀπομνημονεύσεως πλείστων ἐξ αὐτῶν, τοῦ Κυρίου πάντως συνεργοῦντος. Λόγιος Ἁγιορείτης, ἱστορήσας τὰ κατ’ αὐτόν, ἀποφαίνεται ὅτι “ὅλην τὴν Ὁρθόδοξον πνευματικότητα ἀπομάξας ἐν τῇ θεῖα του ψυχῇ ὁ Νικόδημος, ἔμαθε τὴν θεωρίαν διὰ τῆς πράξεως, καταστήσας ἑαυτὸν σκεῦος ἱερόν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπέθεσε τὸ ἄρωμα τῆς θείας γνώσεως, ἦν καὶ ἐξεκένωσεν εἰς τὸ “Συμβουλευτικὸν ἐγχειρίδιόν” του. Ἐπιτυχὲς καὶ χαρακτηριστικὸν σχόλιον (Θεοκλήτου Διονυσιάτου).

Θα σταθῶμεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ ἐξαίρετον σύγγραμμα τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου “Ἑορτοδρόμιον”. Περιέχει τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀσματικῶν Κανόνων τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν. Ἡ ὕλη τοῦ βιβλίου εἶναι πολυμερής· θεολογική, φιλολογική καὶ πραγματολογική. Δέν πρόκειται περὶ μεταφράσεως ἀπλῶς· ἀλλὰ ἐρμηνείας τῶν Κανόνων εἰς βάθος καὶ πλάτος. Οἱ ἐπιφανεῖς ποιηταὶ αὐτῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός καὶ Κοσμάς ὁ μελωδός ἔγραψαν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὰ ἔργα των. Καὶ οἱ ἐπιχειρήσαντες τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν παλαιοὶ ἐρμηνευταὶ, ὁ εἰς ἀνώνυμος καὶ ὁ ἕτερος, ὁ Θεόδωρος ὁ καλούμενος Πτωχοπρόδρομος, χρησιμοποιοῦν γλωσσικὸν ἰδίωμα ἀπρόσιτον εἰς τοὺς πολλούς. Διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος Νικόδημος μεταφέρει τὰ νοήματα αὐτῶν εἰς τὸ κοινὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα, πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν μελετώντων καὶ τῶν ψαλλόντων τοὺς Κανόνας ἵνα “γινώσκωσιν ἅ ἀναγινώσκουσι” καὶ ψάλλουσιν ἐπ’ ἐκκλησίας.

Ἄλλ’ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς Νικόδημος ἐκτείνει εἰς ὑπερεπτακόσιας σελίδας μεγάλου σχήματος, ἐμπλουτίζων τὰς ἐρμηνείας του μὲ ἐκτενῆ καὶ πολὺπλευρον σχολιασμόν, ἐκ τοῦ ὁποίου καταφαίνεται τόσον ἡ πολυμάθεια αὐτοῦ, ὅσον καὶ ἡ ἀποθησαύρισα τὰς ἀνεξαντλήτους παρατηρήσεις του ἀπέραντος μνήμη του.

Ἐπεσημάναμεν εἰς τό προοίμιον τοῦ ἔργου του τήν πληροφορίαν του, λέγοντος ὅτι “καί σημειώσεις διαφόρους ἐποιήσαμεν, κατὰ τήν συνήθειάν μας”, ὅπερ σημαίνει ὅτι εἶχεν ἐν χρήσει τήν ἀποδελτίωσιν τῶν ἀξισημειώτων στοιχείων ἐκ τῶν ἐρευνῶν καί μελετῶν του. Ὅντως ἐπιστημονική τακτική, ἐκ τῆς ὁποίας καί πέραν τῆς ὀξείας μνήμης του ἐπορίζετο τήν ὕλην τῶν συγγραφῶν του καί ἐξ ἄλλων πηγῶν καί συγγραμμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀντλῶν ὠλοκλήρῳ τήν ἔρευνάν του.

Ὅθεν καί τό λεξικόν τοῦ Σουίδα ἔχει ὑπ’ ὄψει εἰς τάς ἐρμηνείας του, καί ἀπό τόν Ἰωάννην Ζωναρᾶν συμπληρώνει ὠρισμένα κενά, καί εἰς τόν Μέγαν Βασίλειον καί τόν Γρηγόριον Νύσσης καί πολλούς ἄλλους ἐπωνύμους παραπέμπει. Ἀποδεικνύεται δέ ἐνήμερος ἀπό φιλολογικῆς πλευρᾶς ἐρμηνευτής, καί ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καί ἐκ πλείστων ἄλλων κειμένων, μάλιστα κωδίκων καί χειρογράφων, ἐπικουρούμενος, κατόπιν ἐνδελεχοῦς ἐρεύνης τῶν εἰς τάς Ἱεράς Μονάς τοῦ Ἁγίου Ὅρους ἀποκειμένων τοιούτων θησαυρῶν.

Καταγράφων δέ εἰς τάς ὑποσημειώσεις του καί τούς ἐπί ταῖς ἑορταῖς – Δεσποτικάς καί Θεομητορικάς – χειρογράφους λόγους Ἁγ. Πατέρων καί ἄλλων λογίων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, καί ὑποδεικνύων τόν τύπον ἔνθα ἀπόκεινται, παραπέμπει ἀρμοδίως καί ἄλλους ἐρμηνευτάς καί μελετητάς πρός τάς πηγάς τῆς ἐρεύνης.

Γράφει χαρακτηριστικῶς: “Σύν αὐτοῖς προσκαλῶ καί ἐγώ..., ὁ συνεργανίσας τήν ἐρμηνείαν (τῶν Κανόνων) καί ταύτην ἐξηγήσας εἰς τήν ἀπλήν γλῶσσαν, ἅπαντας τούς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, ἱερωμένους τε καί λαϊκούς, ... ἰδιώτας ὁμοῦ καί τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐμπείρους” εἰς τήν ἀντίστοιχον μελέτην, “πάντας γάρ αὕτη ὠφελεῖ, πάντας εὐεργετεῖ, καί πᾶσι δωρεῖται τά ἑαυτῆς χαρίσματα” (Ἑορτοδρόμιον σελ. κε’).

Εἶπεν ὁ Κύριος· “παντί τῷ ἔχοντι δοθήσεται καί περισευθήσεται, ἀπό δέ τοῦ μή ἔχοντος, καί ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ’ αὐτοῦ” (Ματθ. 25.29). Δηλ. Ὅποιος ἐργάζεται καί κοπιᾷ καί ἀξιοποιεῖ τά τάλαντα πού τοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός, θά εὐλογηθῇ καί περαιτέρω εἰς τήν προσπάθειαν καί τά ἔργα του. Ὅποιος ὅμως στερεῖται αὐτοῦ τοῦ ζήλου, θα ἀχρηστεύσῃ ἐν τέλει καί ὅ,τι, στοιχειῶδες ἔστω, θετικόν στοιχεῖον ὑπάρχει μέσα του.

Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ηὐλογήθη παρά Θεοῦ. Καί ἔλαβε τήν δωρεάν τῆς ἐξαιρέτου μνήμης ὡς θεόσδοτον κεφάλαιον. Εἰργάσθη καί ὁ ἴδιος μετά ζήλου. Καί τό τάλαντόν του ηὐξήθη εἰς “τριάκοντα καί ἐξήκοντα καί ἑκατόν” καρπούς καί παραγωγῆν ἔργων περισπουδάστων καί θαυμαστῶν (Ματθ. 13.8).

Ἡ Ἐκκλησία τόν τιμᾷ. Τόν ἀνεκήρυξεν ἅγιον (1955). Ὁ ὁμιλῶν πρός ἡμᾶς εἶναι ὁ

πρῶτος, κληθείς ὑπό τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυρίδωνος, νά κηρύξη περί αὐτοῦ κατά τόν ἑσπερινόν καί κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν, ἐν Ἀθήναις, εἰς τόν πρῶτον ἑορτασμόν τῆς μνήμης του, ὀργανωθέντα ὑπό τοῦ μακαριστοῦ Ναξίου Καθηγητοῦ Στυλιανοῦ Κορρέ, εἰς τό φερώνυμον τοῦ ἁγίου μας νότιον κλιῖτος τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας Πατησίων. Εἰς τήν ἐνορίαν αὐτήν ὑπάγεται πολυάριθμος ναξιακή παροικία, ἡ ὁποία καί συνεχίζει τόν κατ' ἔτος πανηγυρισμόν τοῦ Ἁγίου.

Ἔχουν γραφῆ δύο ἄσματικά ἱεραῖ ἀκολουθίαι τοῦ Ἁγίου. Μία ἀγιορειτική καί μία Ναξιακή. Ἡ πρώτη (τοῦ ὑμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Γερασίμου Μικραγιαννανίτου) τόν ὑμνολογεῖ ὡς ἀγλάϊσμα καί κλέος τοῦ Ἁγίου Ὅρους. Ἡ δευτέρα ἐποιήθη ὑπ' ἐμοῦ καί ψάλλεται εἰς Νάξον καί ὅπου ἀλλαχοῦ τελεῖται Ναξιωτική πανήγυρις τοῦ Ἁγίου. Τήν ἐξετύπωσεν ἡ Ἐταιρεία Κυκλαδικῶν Μελετῶν, μερίμνη τοῦ τότε προέδρου αὐτῆς Στυλιανοῦ Κορρέ, ὁ ὁποῖος τήν ἔκρινε καί τήν ἐνέκρινεν ὡς Καθηγητής τῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Καί ἡ ἀπόφανσίς του ἦτο· “Μακάρι καί ἕνας φιλόλογος μαθητής μου νά ἦτο ἐφάμιλλος τοῦ συγγραφέως καί ποιητοῦ τῆς Ἀκολουθίας. Ἀλλά χαίρω καί συγχαίρω διότι ὁ π. Νικόδημος εἶναι Νάξιος”. Αἰωνία του ἡ μνήμη.

Περί τό τέλος τοῦ ἐκτενοῦς βιβλίου του “Ἑορτοδρόμιον” Ὁ ἅγιος Νικόδημος διαθέτει 36 σελίδας μεγάλου μεγέθους, διά να παρουσιάσῃ ἕνα πρωτότυπον καί “πλατύτατον” – ὅπως τόν χαρακτηρίζει – “τοπολογικόν” πίνακα τῶν περιεχομένων. Ἀπό τῆς πλευρᾶς του ὁ συγγραφεύς ἐπισημαίνει τά “ἀξιομνημόνευτα” ὑπομνηματισθέντα εἰς τό βιβλίον του, ἐνῶ ἐξ ἄλλου βοηθεῖ μεθοδικῶς τήν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου εἰς τήν εὔρεσιν τῶν ἐρμηνευτικῶν καί πραγματικῶν σχολίων του.

Ἐπιγράφει τόν πίνακα τοῦτον “κατ' Ἀλφάβητον”. Εἰς ἐκάστην δέ κατ' ἀλφάβητον παρατιθεμένην ἔννοιαν ἐπισυνάπτει τάς συναφεῖς παραγράφους τῶν ἐπί μέρους παρατηρήσεων καί ἀναλύσεων του.

Οὕτως ὁ εὐνοηθεῖς παρά Θεοῦ εἰς τό ἀσύγκριτον μνημονικόν του συμπαρίσταται εἰς τόν μετριωτέρας ἢ ἀσθενοῦς μνήμης ἀναγνώστην του, πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἀπορουμένων. Συμπαθῆς ὁ ἅγιός μας πρὸς τούς ἀναγνώστας του.

Καί ὁ ὁμιλῶν ἐπικαλεῖται τήν εὐλογίαν του πρὸς διατήρησιν ἀκμαίας τῆς μνήμης μου, καί κατά τά ἔτη τῆς πρεσβυτικῆς μου ἡλικίας, ἵνα ὑμνῶ τόν Θεόν καί διακονῶ τήν Ἐκκλησίαν, καί καλλιεργῶ τά Ἱερά Γράμματα ἀναπέμπω δέ καί πρὸς Αὐτόν τάς ταπεινάς ὡδᾶς μου, ὡς ὑμνογράφος.

Πηγή : agiazoni.gr